

EL CRIST, EL NOSTRE SALVADOR. LES CELEBRACIONS LITÚRGIQUES DE LES FESTES DEL NOSTRE SENYOR JESÚS CRIST I LA SEVA RELACIÓ AMB LA NOSTRA VIDA ESPIRITUAL.

(conferència de Jean-Claude Larchet, dia 12 de febrer de 2005, festivitat de santa Eulàlia, a la Parròquia Protecció de la Mare de Déu, Barcelona)

L'Església Ortodoxa celebra, a moments definits pel calendari litúrgic, les festes que tenen a veure amb els grans esdeveniments de la vida del Nostre Senyor Jesús Crist, esdeveniments pels quals ha acomplert la nostra salvació .

La cronologia del calendari litúrgic no coincideix completament amb la cronologia dels esdeveniments de la vida del Crist, la qual, en la realitat, s'ha desenvolupat durant un període de 33 anys, però es resumeix també en cada any litúrgic.

Tot respectant la cronologia de la vida del Crist, l'ordre és el següent:

1. la Nativitat del Nostre Senyor (Nadal), celebrada per l'Església el 25 de desembre / 7 de gener.
2. la seva Circumcisió (7 dies després del seu naixement), celebrada el 1 / 14 de gener.
3. La seva Presentació al Temple, o Sant Retrobament (40 dies després del seu naixement), celebrat el 2 / 15 de febrer.
4. El seu Bateig (Teofania), el 6 / 19 de gener.
5. La seva Transfiguració , el 6 / 19 d'agost.
6. La seva Passió, celebrada el Gran Divendres (o divendres sant)
7. La seva mort, celebrada el Gran Divendres o el Gran Dissabte (divendres o dissabte sants)
8. La seva Resurrecció (Pasqua)
9. La seva Ascensió (40 dies després de la seva Resurrecció)

A aquesta llista del que l'Església considera com festes “majors” i “grans festes”, cal afegir diversos esdeveniments que pertanyen a l'economia salvadora del Crit però que són commemorats a festes que no són considerades sempre com festes del mateix Crist:

- 1) L'Anunciació que és una festa de la Mare de Déu, però que és també la festa de la concepció del Crist, i per tant de l'inici de la seva Encarnació, tal com apareix amb tota claredat als himnes dels serveis litúrgics d'aquesta festa.
- 2) La Pentecosta, que és concebuda sobretot com a festa de la davallada de l'Esperit Sant damunt els Apòstols, però que és també la festa de l'enviament de l'Esperit Sant pel Crist, també per tant una festa del Crist.
- 3) Cal també afegir la victòria del Crist sobre les temptacions al desert, de les que molts Pares han subratllat la importància dins el marc de l'economia salvadora del Verb Encarnat. Aquest esdeveniment que l'Església catòlica celebra amb bon judici el primer diumenge de la Gran Quaresma, anomenat el “diumenge de les temptacions”, no és celebrat, desgraciadament, oficialment per l'Església ortodoxa. Podem considerar, tanmateix, que cada quaresma instituïda per l'Església ortodoxa i en particular la Gran Quaresma hi fan referència, perquè totes les quaresmes tenen com a model el gran dejuni del Crist al desert que va precedir les temptacions i la seva victòria sobre elles.

Si apleguem tanmateix aquests diferents esdeveniments o actes de la vida del Crist que tenen per nosaltres un valor salvador i que són celebrats, sota formes i graus diversos per l'Església, obtenim l'ordre següent:

1. La Concepció del Crist (Anunciació)
2. El Nadal
3. La Circumcisió
4. La Presentació al temple.
5. El Bateig.
6. Les temptacions al desert.
7. La Transfiguració.
8. La Passió.
9. La Mort.
10. La Resurrecció.
11. L'Ascensió.
12. La Pentecosta.

Les Festes que l'Església consagra a aquests esdeveniments tenen com a primera funció commemorar-les, en el primer sentit d'aquest terme, és a dir, suscitar i mantenir el seu record al mateix si de l'Església, en l'esperit i el cor de tots els fidels i de totes les generacions i tot al llarg de la vida de cadascú d'ells. Aquesta funció és molt present al llarg dels oficis litúrgics d'aquestes festes, que evoquen sovint aquests esdeveniments del passat i com s'han acomplert durant la vida terrestre del Crist, en un moment històric determinat.

Tenen en segon lloc com a funció – i aquesta funció és essencial – donar gràcies a Nostre Senyor Jesús Crist per tots aquests esdeveniments i aquestes accions per les quals ha acomplert la nostra salvació, i això cada vegada voluntàriament, segons el disseny benivolent del Pare i amb la col·laboració de l'Esperit Sant. Podem fer notar que els oficis litúrgics de totes aquestes commemoracions estan plens de fórmules que donen gràcies a Déu, és a dir, li donen gràcies pel que Ell ha acomplert per nosaltres i celebren el seu amor per als homes, la seva bondat, la seva generositat, la seva humilitat, i totes les virtuts que ens ha manifestat a cada “etapa” de la seva economia salvadora i deïficadora.

Les festes tenen, en tercer lloc, per funció – i és sobre aquest punt que voldria insistir en aquesta exposició – commemorar els actes de l'economia salvadora i deïficadora del Crist en un sentit més profund que el que precedentment ha estat evocat, és a dir, *fer-ne memòria* en el sentit que l'Església Ortodoxa dóna a aquesta expressió que retorna sovint als textos litúrgics. “Fer memòria”, no és només recordar-se'n, sinó que és en certa manera actualitzar, és a dir afirmar el caràcter actual, no només significatiu sinó també viu i operatiu, del que en fem memòria al moment en què en fem memòria. La commemoració en aquest sentit transcendeix el temps: no es tracta només dels fets passats, sinó també dels fets esdevenidors. Per això al cor mateix de la Divina Litúrgia, el prevere diu: “Tot fent memòria del manament salvador i de tot el que ha estat fet per nosaltres: la Creu, la Tomba, la Resurrecció al tercer dia, l'Ascensió al cel, la Seu a la dreta [del Pare], i *el segon i gloriós Nou Adveniment*”, és a dir que commemora la segona vinguda del Crist (la Parusia), que encara no s'ha produït, que és futura. La commemoració es situa, dit d'altra manera, des del punt de vista de la totalitat del temps, i fins i tot podem dir, *sub specie aeternitatis*, des del punt de vista de l'eternitat, tot revelant a cada moment del temps on s'acompleix que allò que commemora pertany a l'eternitat i és per tant sempre present.

Així la Divina Litúrgia no és un simple record renovat del Sant Sopar, sinó que és veritablement una actualització del sant sacrifici del Crist.

El mateix es pot dir de cada festa on l'Església celebra un esdeveniment o un acte de l'economia salvadora i deïficadora de Nostre Senyor Jesús Crist: commemora aquest esdeveniment o aquest acte no només en el sentit de recordar-se'n, no només en el sentit de que glorifica Déu, sinó també en el sentit que actualitza aquest acte o esdeveniment, i permet als fidels que hi participen en aquesta commemoració, actualitzar en ells la gràcia salvadora i deïficadora lligada a aquest esdeveniment o a aquest acte. Per això en els diferents serveis litúrgics de les festes, hi ha una alternança dels himnes escrits utilitzant el temps passat, que es refereixen al caràcter històric de l'esdeveniment, i himnes escrits en temps present, i que indiquen el seu caràcter actual per als participants, i que comencen per les expressions: "Avui..." o "En aquest dia...".

El Crist certament ha acomplert cadascú d'aquests actes salvadors una sola vegada, més exactament una vegada per totes, és a dir, que cadascú d'aquests actes salvadors, per bé que hagi estat acomplert en un moment determinat de la història i del temps, és eternament actuant, perquè el Crist és "el nostre gran Sacerdot per a l'eternitat" (Heb. 6, 20), perquè "La seva salvació és eterna" (Is. 51, 6), perquè el Verb no ha estat pas unit a la nostra humanitat només durant el període de la seva vida terrestre, sinó que ho està per tota l'eternitat. Ell, que des del moment de la seva Ascensió benaurada, ha pujat als cels amb el seu cos ressuscitat i glorificat, i Ell que recapitula en Ell, en aquest cos que troba la seva continuïtat en l'Església terrestre i celeste (i per tant eterna), tota la humanitat.

L'economia salvadora i deïficadora que el Crist ha acomplert, perquè l'ha acomplert en la nostra naturalesa, ha estat acomplerta per a tota la humanitat sencera: cada generació d'homes, i cada home de cada generació fins a la fi del temps en pot rebre el benefici.

Això suposa tanmateix que l'home reconegui el Crist com al seu Salvador i s'uneixi a Ell. Aquesta unió al Crist s'acompleix pel fet que l'home esdevingui membre de l'Església que és el seu cos. Aquesta incorporació al Crist en l'Església és com un empelt. La branca empeltada és una branca quasi morta que, quan s'empelta a la soca, rep d'ella la sàvia que li dona la vida en plenitud (cf. Rom. 11, 17).

Pel bateig l'home es incorpora a l'Església, cos de Crist, i rep la plenitud de la gràcia salvadora i deïficadora que el Crist, en la seva Persona, ha adquirit en la naturalesa humana pel conjunt de la seva economia.

Però perquè el Crist roman sempre respectuós amb la llibertat humana, tot i donant-li aquesta gràcia no l'imposa els seus efectes. Déu sap que si els béns que ens dona ens fossin imposats, serien només els béns d'un altre i no esdevindrien també els nostres propis béns, tal com Déu vol que ho siguin¹. Per això vol que ens els apropiem lliurement, amb la participació de la nostra voluntat i també del nostre esforç, que és un testimoniatge del compromís de la nostra voluntat.

Per la pràctica dels manaments del Crist acordem la nostra voluntat amb la voluntat divina, i ens posem en situació d'apropriar-nos la gràcia que Déu ens ha donat pel bateig i pels altres "misteris", en particular la santa eucaristia.

¹ Cf. St. Gregori Nazianzè, Discurs, II, SC 247, p. 112.

La pràctica dels manaments no consisteix en el respecte formal de regles o lleis, sinó en l'aplicació dels preceptes que el Crist ens ha donat per les seves paraules, i també pels seus actes i les seves actituds, en fi, pel seu exemple. Aquests preceptes constitueixen un modus de vida conforme a Déu, una manera de vida per la qual concretament, en tot el nostre ésser i per totes les nostres activitats, ens assimilem cada vegada més al Crist tot adquirint la semblança a Ell. Aquest modus de vida és nomenat pels Pares “vida segons les virtuts”, sent les virtuts actituds permanents, dit d'altra manera estats, pels quals ens lliguem a Déu; són per exemple la penitència, la pregària, l'amor a Déu i al proïsme, la humilitat, la dolcesa, la pau... Però aquest aferrar-se a Déu en les virtuts suposa que ens deslliurem de totes les formes de lligam al món, que anomenem “passions”, i que són per exemple l'afecció als plaers del menjar i de la sexualitat, la subjecció a les riqueses i els béns materials, la còlera, la tristesa, la vanitat i l'orgull... La pràctica dels manaments, en el seu doble moviment de purificació de les passions i de vida segons les virtuts, els Pares l'anomenen “vida ascètica”, del mot grec *askésis*, que significa “exercici” o “esforç”, perquè aquest modus de vida ha de ser per nosaltres un exercici constant i que exigeix per part nostra un esforç permanent. Aquest esforç testimonia el nostre lligam a Déu, perquè per Ell sacrificuem el nostre egoisme (que els Pares anomenen “filautia” o amor egoista d'un mateix) i afirmem el nostre amor a Déu.

La gràcia que hem rebut al baptisme i en tots els sants misteris, actua llavors i ens transforma a la mesura de la nostra purificació interior (de l'esperit i del cor) i del nostre estar lligats a Déu. Si contràriament, vivim en les passions, lluny de Déu i en contra de la seva voluntat, aquesta gràcia no actua perquè tot i que l'hem rebuda al més íntim de nosaltres mateixos i que ens sigui tan propera, nosaltres restem lluny d'ella, i llavors som condemnats per la nostra pròpia negligència. Per això en la primera pregària abans de la comunió demanem: “Senyor Jesús Crist, Déu meu! Que la comunió als vostres puríssims i vivificants Misteris no sigui ni el meu judici ni la meva condemna, i que no esdevingui malalt de l'ànima i del cos en participar-hi indignament”, i a la darrera pregària abans de la comunió demanem, igualment: “Que la participació en els vostres sants Misteris, Senyor, no sigui per a mi judici ni condemna, sinó la curació de la meva ànima i del meu cos.”

Després d'haver recordat aquests principis, torno ara al tema central de la meva exposició: com hem de concebre les celebracions litúrgiques de les festes del Nostre Senyor en relació amb la nostra vida espiritual?

Aquests festes es celebren dins un cicle anual. Cada any, el mateix cicle de les festes es repeteix; forma un cercle que recorreguem abans de retornar al punt de partida. Però en relació a la nostra vida espiritual, no hauria de tractar-se d'una simple repetició sinó d'un progrés. És a dir que no hauríem de recórrer sempre el mateix cercle posat pla, sinó que hauríem cada any d'acomplir aquest moviment circular tot aixecant-nos un grau, com sobre un ressort.

L'ordre de les festes i la seva repetició es presenten d'aquesta manera com una celebració, renovada sense parar, de l'economia salvadora de nostre Senyor Jesús Crist, que ens dona l'ocasió de glorificar Déu i donar-li gràcies regularment, pels diferents actes d'aquesta economia, pels quals Ell s'ha humiliat i ha sofert en tant que home, i pels quals ens ha salvat i deïficat en Ell mateix. Però aquest ordre de les festes és també una pedagogia de l'Església en vistes a l'acompliment progressiu de la nostra salvació, de la nostra santificació i de la nostra deïficació en Crist, en relació amb aquesta economia salvadora i deïficadora.

Cada festa hauria d'ésser així, en relació al nostre progrés espiritual personal, l'ocasió de rebre a més la gràcia que ens aporta l'acte de l'economia salvadora i deïficadora del Crist que, tot

actualitzant-la, commemora, gràcia que ja és en nosaltres per la recepció dels sants misteris, però que el nostre progrés interior ens ha de permetre apropiari-nos a un grau més elevat.

És així que sant Teolepte de Filadèlfia escriví: “Les nostres ànimes són renovades sense parar pels misteris acomplerts o evocats a les nostres esglésies. Com aquell que puja una escala ascendeix esglao a esglao i arriba així al fi de la seva ascensió, de la mateixa manera el poble cristià que professa “tenir la seva pàtria als Cels” (Fil. 3, 20) va de solemnitat en solemnitat; els fidels poden així “progressar de virtut en virtut” (S. 3, 20), i “acomplir les ascensions en el seu cor” (S. 83, 8).²”

+ + + + + + + + + + + + + + + + +

² Discurs monàstic sobre el davallament de l'Esperit Sant, 1.